

סדנת מחקר – היבטים מטריאליים של צדק מעברי

ימי ד' בין השעות 18:00 – 20:30, סמסטר א', שנה"ל תשפ"ז

פרופ' ליאורה בילסקי ועו"ד תמר לוסטר

בשנים האחרונות עולה למרכז הדיון בהיבטים מטריאליים של עשיית צדק. נשים בכל רחבי העולם נלחמות להבטיח צדק מטריאלי, פיצויים ומענה לצרכי קיום לקורבנות סכסוכים מזוינים. תנועת שילומים אפרו-אמריקאית נאבקה להכרה בהשפעות נמשכות של עבדות. תנועה גלובאלית נאבקה לדה-קולוניזציה של אוספי מוזיאונים באירופה. ארגוני צדק סביבתי קוראים למחשבה מחודשת על משבר האקלים ולהכרה גם בסביבה כקורבן, ומתחזקות הקריאות להטיל אחריות על תאגידים. בה בעת, היבטים מטריאליים ממשיכים להידחק לשוליים בשדה הצדק המעברי.

תחום הצדק המעברי (Transitional Justice) הוא תחום עשיר ומחקר רב תחומי המתמקד בתהליכים של מעבר פוליטי ממשטר אוטוקרטי למשטר דמוקרטי וממצבי סכסוך לפיוס ושלוש. שורשיו המוקדמים קשורים להתמודדות המשפט עם השואה אחרי מלחמת העולם השנייה. על רקע האתגרים המיוחדים שמעברים אלו מציבים, תחום הצדק המעברי משלב גישות משפטיות וחברתיות ומציע שורה של כלים ומוסדות כדי לתמוך בהתמודדות המורכבת עם עוולות היסטוריות רחבות היקף: וועדות אמת ופיוס, העמדה לדין בטריונלים בינלאומיים ומקומיים, לצד חנינות, רפורמות חוקתיות, התנצלויות ואמצעים נוספים.

אולם, לאור המרכזיות של 'פשעי זוועות' ומשפט פלילי בעיצוב התחום, הצדדים המטריאליים של עוולות - דוגמת תביעות אזרחיות או סעדים של פיצוי, השבה ושילומים - זכו לתשומת לב ולעיסוק מועט יותר בעשורים האחרונים. סדנת מחקר זו תבקש לעסוק בהיבטים מטריאליים אלו ולבחון הנחות יסוד אודות מהו מעבר, מהו צדק, ומהו תיקון והשלמה. עליית 'המפנה המטריאלי' במדעי הרוח, יחד עם גישות גל רביעי לצדק מעברי המתמקדות ב'צדק טרנספורמטיבי', יעמדו במרכז הדיון.

הסדנה תשלב קריאה בחומרים היסטוריים על משפט ושואה, ספרות ביקורתית על צדק מעברי, ולימוד של מקרי מבחן עכשוויים. מרבית חומרי הקריאה יהיו באנגלית. **בשנה"ל 2026-2027, הסדנה תכלול גם צפייה בהצגה ובסרט, עבודה על עדויות מתוך ארכיון ייעודי, וחומרים מרתקים נוספים.**

ההשתתפות בסדנת המחקר וקרדיט אקדמי

המשתתפות ים בסדנה יתבקשו לקרוא חומרי רקע (בעיקר באנגלית) בהתאם לסילבוס, להגיש שני ניירות עמדה קצרים, להציג את אחד מחומרי הקריאה בכיתה, וכן לכתוב עבודה מחקר מסכמת שתבחן סוגיה, נושא או פרקטיקה הרלוונטית לסדנה. בנוסף, במהלך שיעורי הסדנה, המשתתפות ים יתנסו בעבודה עם חומרי ארכיון ראשוניים וכן בעבודה קבוצתית משותפת.

הסטודנטים.ות למשפטים אשר ישתתפו בקורס יהיו זכאים לקרדיט אקדמי של 4 נ"ז; בהקשר זה, הסדנה יכולה למלא דרישת פרו-סמינריון, בכפוף לכתיבת עבודה בהיקף מתאים, וכן דרישת קורס תיאוריה משפטית. קרדיט אקדמי בתוכניות לימודים אחרות מותנה באישורם של ראשי התוכניות הרלוונטיות.

בתום הקורס משתתפות ומשתתפים שסיימו בהצטיינות יוכלו להציע פרויקט מחקרי אשר, אם ייבחר, יזכה את המציע.ה במלגת מחקר, וכן תיבחן אפשרות לשלבם כעוזרי מחקר. המחקר או הפרויקט הנבחר יבוצעו במסגרת התוכנית לצדק מעברי, הפועלת המרכז למינרבה לזכויות אדם בפקולטה למשפטים, ואמורים להתבצע במהלך סמסטר ב' תשפ"ז.

הגשת מועמדות לסדנת המחקר

לסדנת המחקר יתקבלו עד 14 תלמידות ותלמידים הלומדים באוניברסיטת תל אביב מכל מסלול הלימוד משנה ב' ומעלה (עדיפות בקבלה לסדנה תינתן למשלבי משפטים ומדעי הרוח). הליך המיון לסדנת המחקר כולל הגשת מועמדות וכן עשוי לכלול ראיון אישי. להגשת מועמדות, אנא שלחו למייל tamarluster@taux.tau.ac.il את המסמכים הבאים, עד ליום **03.09.2026**.

- קורות חיים
- מכתב קצר, עד שלוש פסקאות, ובו פירוט העניין שלכם בהשתתפות בסדנה (במילים אחרות, מדוע הסדנה עצמה או הנושאים בקול הקורא מעניינים אתכם.)